

кривичів — пращурів білорусів. Розселення кривичів далі на північ призвело до повстання ільменських словен (псково-новгородців). Останні разом з кривичами Верхнього Подніпров'я у XI-XII ст. просунулися на схід на Верхню Волгу у середовище фінських племен, де зароджується російський етнос. "Великорос вперше виступив на історичну арену в особі князя Андрія Боголюбського", — писав В. Ключевський.

Фактично слов'яногенез виглядає як відгалуження окремих слов'янських народів від праукраїнського етнокультурного дерева, яке розвивалося протягом останніх 1,5 тис. років на землях Північно-Західної України. Простежується два періоди впливу праукраїнців Волині, Прикарпаття та Середнього Подніпров'я на етногенез інших східних слов'ян. У VI-IX ст. праукраїнці, розселяючись на північ у середовище балтських та фінських племен, започаткували білоруський, псково-новгородський, пізніше російський етноси. У X-XII ст. останні розвивалися в лоні імперії Русь під потужним культурним впливом праукраїнської київської метрополії. Як стародавній Рим романізував свою варварську периферію, так княжий Київ русифікував (від Русь, а не Росія) лісову північ Східної Європи.

Кристалізація похідних від праукраїнців Південної Русі молодих східнослов'янських етносів завершилася в середині XII ст. утворенням антикиївської коаліції Новгорода, Полоцька, Смоленська на чолі з володимиро-суздальськими князями, яка здійснила погроми Києва 1169 та 1203 рр. Так звана доба феодальної роздрібленості почалася внаслідок незалежнення від княжого Києва молодих білоруського, псково-новгородського та російського етносів. І сталося це майже за 100 років до приходу татар, а саме в другій половині XII ст.

МИНУЛЕ ТА МАЙБУТНЄ СХІДНОЇ ЄВРОПИ ОЧИМА А. ТОЙНБІ

Л. Залізник (кафедра культурології та археології НаУКМА)

Слідом за О. Шпенглером А. Тойнбі розглядав світову історію як боротьбу окремих цивілізацій. У наш час існують 6 цивілізацій: західнохристиянська, східнохристиянська, або православно-російська, китайська, японо-корейська, індійська та ісламська. П'ять останніх знаходяться в стані згасання, асиміляції західнохристиянською.

Всесвітній тріумф європейської цивілізації зумовлений її суттєвими перевагами. Вона виявилася найбільш економіч-

но ефективним, динамічним, організованим і соціально комфортним суспільством нашого часу. Серед її визначальних особливостей — ефективна та динамічна ринкова економіка, яка базується на приватній власності. Економічна незалежність виробника породила парламентську демократію з розподілом влади та високим статусом вільної людини. Ринок зруйнував імперський устрій, який повсюдно замінюється національними державами європейського типу. Ринкова європейська економіка стимулювала технічний прогрес, сучасне індустріальне виробництво. Ці переваги забезпечують переможну ходу по планеті західноєвропейської цивілізації.

Східнохристиянська цивілізація розвивалася в умовах наростаючого тиску з боку більш ефективної через динамічний ринок західноєвропейської. Сутички християнських Заходу та Сходу точаться переважно на землях українців, білорусів, балтів, чим значною мірою пояснюється драматизм історичної долі та довга бездержавність цих народів.

Реформи Петра I були не просто переможним прорубуванням вікна в Європу, а й вимушеним, офіційним визнанням російським суспільством переваг західноєвропейської цивілізації. Наступні два сторіччя метастази європейської культури та економіки глибоко закорінилися в тілі православно-російської цивілізації. Лютнева революція 1917 р. знаменувала остаточну перемогу європейського, капіталістичного способу виробництва в Росії.

Жовтневий переворот слід розглядати як потужну реакцію традиційної православної свідомості на експансію західноєвропейської цивілізації. Паростки західного способу виробництва (ринкова економіка) були жорстоко знищені разом з її носіями-капіталістами. Однак східнохристиянська цивілізація на більшовицькому етапі розвитку не змогла протиставити перевагам Заходу нічого, крім окремих запозичень з його ж арсеналу (марксизм, індустріальне виробництво, масове копіювання західних технологій та зброї: автомобілі, комп'ютери, атомна зброя тощо).

Або, як писав Тойнбі, більшовики спробували “побудувати суспільство, яке було б американським матеріально і російським духовно”. Як наслідок, вони стали жертвами часто декларованого ними закону: “Буття визначає свідомість”. Тобто західноєвропейські технології та культура стали невичерпним джерелом західної свідомості в радянському суспільстві. Все це спричинило розпад вестернізованого релікту східнохристиянської цивілізації, яким був СРСР.

Продовжити життя архаїчній Російській імперії, під потужним тиском прогресу з заходу, більшовикам вдалося лише

завдяки небаченому людством тотальному насильству. Однак управління методами сили не може бути тривалим. Тому крах Радянського Союзу як більшовицького варіанту Російської імперії був закономірним і невідворотним.

Сучасні претензії імперських кіл Росії на відмінний від Європи, особливий євразійський шлях чи орієнтацію на Схід не мають реального підґрунтя. Росія не може серйозно претендувати на особливу історичну роль у сучасному світі, тому що не тільки не має реальних контраргументів рушійним силам західної цивілізації (перш за все ринку та парламентській демократії), але й інтенсивно запроваджує ці західні цінності у себе. Розмови ж про орієнтацію на Схід, а не на Захід взагалі абсурдні. Адже Схід вже перейшов або інтенсивно переходить на рейки західної ринкової економіки та парламентаризму (Японія, Південна Корея, Тайвань, Сінгапур, Китай). До речі, японське, південнокорейське та інші східні “дива” є прямим наслідком масового запровадження у повоєнний час прогресивних західних технологій, ринку, індустріального виробництва.

Щодо майбутнього України, то в умовах переможної навали західних культурних цінностей вона не має альтернативи перетворенню на незалежну національну державу європейського зразка (Польща, Швеція, Чехія, Угорщина, Фінляндія тощо). Однак швидкість цієї неминучої трансформації України в європейську державу залежить від сили історично безперспективного опору носіїв реліктової православно-російсько-більшовицької свідомості в Москві та їх прибічників в Україні.

МОТИВИ ЖИТТЯ ТА СМЕРТІ В ПАМ'ЯТКАХ ДАВНЬОРУСЬКОЇ ДОБИ

Р. Семенцова (кафедра культурології та археології НаУКМА)

Видатні київські митрополити Петро Могила та Євген Болховітінов відомі своїми дослідженнями залишків мурування стародавньої Десятинної церкви, що супроводжувалася цікавими знахідками.

У 1826 р. було знайдено княжий саркофаг з рожевого шиферу, який орнаментовано рельєфними геометричними та рослинними мотивами. Предметом нашої уваги є композиція на бічних стінках саркофагу, де показано шість колонок, перекритих арками. У проміжках між ними зображено по черзі три хрести та три кипариси у вигляді ланцетоподіб-